

1) ÚVOD DO DRAMATURGIE KULTURNÍCH PROJEKTŮ

Dramaturgie kulturních projektů

Abychom se mohli regulérně zabývat otázkami dramaturgie kulturních projektů → musíme se pokusit co možná nejjasněji a v souvislostech definovat pojmy **dramaturgie** a **kulturní projekt**.

1. **Co je to dramaturgie?**
2. **Kultura a umění**
3. **Kulturní/umělecký projekt**

1) CO JE TO DRAMATURGIE?

- Od svého prvního užití v antickém řeckém divadle → prošel termín *dramaturgie* proměnou a rozšířil spektrum své působnosti.
- Můžeme se s ní setkat v rozmanitých sférách:
 - *v oblasti kultury a umění* → divadelní, hudební, operní, filmová a televizní dramaturgie, setkáváme se také s dramaturgií festivalů, přehlídek či výstav...
 - *i mimo oblast kultury a umění* → dramaturgie plesu, politické kampaně, společenské akce...

Obecně: v dramaturgii autor projektu vytváří výběr prvků, které uskupuje do pevné formy

Vše vychází ze společného jádra – podstaty dramaturgie v řeckém divadle!

Vznik termínů dramaturgie a dramaturg

Termín **dramaturgie**:

- původ v řečtině + spojen s rozvojem antického dramatu a divadla
 - *dramatopoieo* = básnická disciplína psaní dramát – tedy „umění skládat divadelní hry“
 - *dramaturgia* = výraz pro kompozici těchto textů
 - z daných základů → odvozen pojem *dramaturgós* = dramaturg
 - v Řecku = osoba, která dramata psala
 - v některých jazycích je význam zachován dodnes (např. francouzština, španělština, polština, ruština, chorvatština, italština)
- X
- pozor! → v češtině autor dramát = dramatik (či dramatický autor)

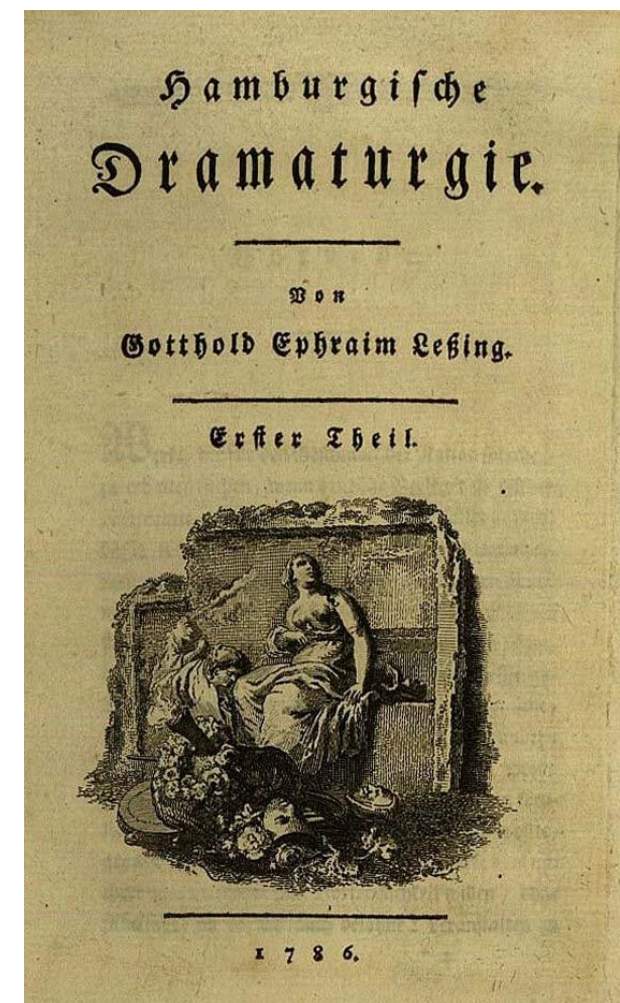
Vznik dramaturgie jako profese, její náplň

Principy dramaturgie

- využívány od dob antického Řecka
- nespojovány ale s dramaturgií jako profesí, nýbrž jako funkcí

Termín označující dramaturgii jako profesi → poprvé v 18. století (osvícenství)

- **Gotthold Ephraim Lessing: *Hamburská dramaturgie*** (Hamburgische Dramaturgie, 1767–69)
- jeho teoretické poznatky se začaly uplatňovat v divadelní praxi
- dramaturgie – zatím v rámci divadla
 - samostatná tvůrčí profese
 - komplex činností (napomáhají vzniku uměleckého díla)

Dramaturgie kulturních/uměleckých projektů

Dramaturgie

- postupně se proměňovala + rozšiřovala okruh svých činností
- prosazuje se v řadě více či méně příbuzných uměleckých druhů a oblastí (např. hudba, kinematografie, televize, rozhlas...)
- přetváří se její vnitřní význam

Dramaturg

- zprostředkovatel mezi literárním (dramatickým) textem a konkrétní divadelní tvorbou
- má propojit dílčí aktivity do uceleného souboru (divadelní inscenace, festival...)

Obecná definice

- Dramaturgie spojuje organizační a tvůrčí činnost, která slouží k utváření dlouhodobých koncepcí a dramaturgických plánů kulturních institucí nebo akcí, případně k realizaci repertoáru (program festivalu, kulturní instituce) a jednotlivých jeho částí – tedy i kulturních a uměleckých projektů.

2) KULTURA A UMĚNÍ

Pojem kultura

- odvozen z latinského slova *cultura* = „to, co je třeba pěstovat“
- obecně: *souhrn hmotných a duchovních hodnot vytvořených lidstvem – tedy veškeré jednání člověka, které je vnímáno v kontrastu s přírodou.*

pojem kultura → není snadné přesně vymežit = používán v široké škále významů

- *klasický antropologický smysl* (širší pojetí)
 - antropolog Thomas Hylland Eriksen: *Kultura je souhrn duchovních, intelektuálních, materiálních a citových norem vytvořených lidstvem v průběhu dějin, přičemž tyto normy či vzory se dynamicky vyvíjí a mění na základě uspokojování kulturních či uměleckých potřeb, jež jsou lidem vrozené.*
 - X
- *kultura v užším slova smyslu* – termín nadřazený oblasti umění (řada definic)
 - UNESCO (organizace OSN pro vzdělání, vědu a kulturu): *Kultura musí být považována za soubor distinktivních duchovních a hmotných, intelektuálních i citových rysů, které charakterizují společnost nebo společenskou skupinu, kultura zahrnuje vedle umění a písemnictví také způsoby života, způsoby soužití, hodnotové systémy, tradice a přesvědčení.*

Kultura – charakteristické rysy

- je kolektivní a sdílána ostatními členy společnosti
- čistě individuální kultura neexistuje
- má symbolickou formu vyjádření, styl, uspořádanost
- má hodnotící rozměr
- je v ní časová kontinuita
- její nejzákladnější a nejobecnější vlastností je komunikace → bez komunikace se nemůže rozvíjet
- je vázána k nějakému místu

Kultura

- pestrá oblast, která zahrnuje celé množství tvůrčích, uměleckých a zábavních činností, ale i činnost knihoven, archívů, muzeí a dalších kulturních zařízení
- na její bázi vznikají rozmanité *kulturní projekty* → obohacují člověka a formují jeho myšlení, zároveň kultivují společnost a její identitu.

Vysoká a nízká kultura

Kulturu se může členit *podle kvality a publika* na:

- **vysoká kultura**
 - kultura vyšší sociální třídy, vyžaduje vzdělání a péči, musí splňovat určité estetické normy
- **nízká kultura**
 - od 18. století = spojeno s procesem národního uvědomování,
 - lidová kultura = vznikající zdola, z potřeby publika, původně přenášená pouze orálně
 - obyčeje, slavení svátků, dialekty jazyka, přísloví, písně, tance, obřady...
 - později zaměňovaná za kulturu masovou či popkulturu (tou se člověk spíše baví)

Dichotomie → v současnosti se stírá

→ populární kultura získává stále více moci definovat, co je krásné

Členění kulturních odvětví a oblastí

Kultura a umění se neustále vyvíjí, čemuž se přizpůsobuje i jejich proměňující se klasifikace. V problematice dělení kultury existují různé přístupy, které se pokoušejí rozčlenit všechny její oblasti.

Úkol!!!!!!

- Zamyslete se nad strukturou současné kulturní scény v České republice včetně základní typologie kulturních institucí, pořadatelů kulturních projektů a médií v oblasti kultury. Jaké instituce zde působí?

Zaměříme se na členění především s ohledem na český kontext – různé klasifikace **odvětví kultury!**

1) Administrativní členění

Podle činností spadajících pod správu Ministerstva kultury ČR.

- a) **umění (kreativní činnost),**
- b) **knižní kultura a knihovny (včetně vydavatelské a nakladatelské činnosti),**
- c) **památky a památková péče,**
- d) **kulturní dědictví (muzea a galerie),**
- e) **kinematografie a audiovize,**
- f) **círky a náboženské společnosti,**
- g) **oblast autorského práva.**

2) Trojsektorové členění kultury

členění dle standardů Evropské komise

- hlavní důraz na ekonomickou propojenost kulturního a tvůrčího sektoru

koncept vychází ze studie „The Economy of Culture“ – *Ekonomika kultury v Evropě*

- 2006: vytvořena na zakázku Evropské komise (KEA)
- zachycuje přímý a nepřímý společensko-hospodářský vliv oblasti kultury v Evropě z pohledu realizovaného hospodářského růstu, konkurenceschopnosti, počtu a kvality pracovních míst, udržitelného rozvoje a inovace

Trojsektorové členění kultury

a) kulturní sektor – oblast hlavních/tradičních uměleckých odvětví – neprůmyslová činnost

Neprůmyslová odvětví, která produkují nereprodukovatelné zboží a služby, jež jsou „konzumovány“ na místě (koncert, umělecký veletrh, výstava).

- *výtvarné umění* (řemesla, malířství, sochařství, fotografie, trhy s uměním a starožitnostmi, bez designu)
- *scénická umění* (divadlo, tanec, cirkus, festivaly)
- *kulturní dědictví* (historické památky, muzea a galerie, knihovny a archivy, archeologická naleziště)
- *kulturní a umělecké vzdělávání*

b) kulturní průmysly (průmyslová činnost mající za cíl masovou reprodukci)

Odvětví, která produkují kulturní produkty určené k masové reprodukci, hromadnému šíření a vývozu.

- *audiovizuální a interaktivní média* (film a video, televize a rozhlas, videohry, hudba – trh s hudebními nahrávkami, vystoupení s živou hudbou, příjmy společností inkasujících v hudebním odvětví)
- *oblast periodického a neperiodického tisku* (vydávání knih, časopisů a tisku)

c) kreativní (tvůrčí) průmysly

Kultura je „tvůrčí“ investicí do produkce „nekulturního“ zboží. Kreativita využívá kulturní prostředky coby zprostředkující produkty ve výrobním procesu nekulturních odvětví (zdroj inovace).

- *architektura*
- *reklama a design* (módní návrhářství, grafický design, design interiérů, design produktů)

Trojsektorové členění kultury

Doplňek

- V poslední době se k předcházející trojici řadí ještě čtvrtá oblast – tzv. **příbuzná průmyslová odvětví** = výrobci PC, výrobci MP3 přehrávačů, odvětví mobilních telefonů atd. Kategorii nelze vymezit na základě jasných kritérií, nicméně *má velký význam pro ekonomický růst této oblasti.*

3) Členění kulturních oblastí dle metodiky NIPOS

NIPOS = Národní informační a poradenské centrum pro kulturu → členění založené na doporučení vycházející z výsledků projektu EUROSTAT (oblasti jsou definovány pomocí mezinárodní klasifikace ekonomických činností „NACE“, verze „CZ-NACE“)

a) kulturní dědictví

- *hmotné*
 - movité – sbírky muzeí a galerií, mobiliáře hradů, zámků, plastiky v krajině apod.
 - nemovité – památníky, budovy, významná místa = hrady zámky, kláštery, kostely, muzea a galerie, archivy, knihovny, archeologická naleziště
- *nehmotné* (napříč všemi oblastmi kultury – v řemeslné výrobě = modrotisk, ve scénickém umění apod.)

b) interpretační umění (divadelní, hudební) = živé kulturní akce

- *scénické umění* profesionálů i amatérů
 - divadlo všech druhů, tanec všech druhů, opera, muzikál...
 - lokální akce – např. festivaly a tradice, vystoupení taneční, kabaretní a v cirku
- *hudba* – živá i zaznamenaná hudební vystoupení, vč. stahování nahrávek, jejich umístování na internet
- *technické podpůrné činnosti* – správa kulturních zařízení sloužících interpretačnímu umění

c) vizuální (výtvarné) umění

- *vytváření vizuálních děl* – malba, kresba, sochařství, řemesla, fotografie a služby designu
- související *technické podpůrné činnosti* včetně míst, kde se příslušná díla vystavují a prodávají

d) periodický a neperiodický tisk

- *nakladatelská a vydavatelská činnost* (knihy a periodické i neperiodické tiskoviny, i prostor pro inzerci)
- *aktivity zpravodajských agentur*
- *překladačské a tlumočnické služby*
- *knižní veletrhy a maloobchodní prodej* knih a dalších tiskovin (novin, časopisů apod.)

3) KULTURNÍ/UMĚLECKÝ PROJEKT

Obecná definice projektu

Co je to projekt v obecném slova smyslu?

- označení pro jedinečné, soustředěné, plánované a časově ohraničené úsilí se záměrem dosáhnout stanovených cílů → směřuje k vytvoření unikátního produktu nebo služby
- na realizaci se podílí více lidí, spojených do tvůrčího týmu
- projekt využívá vymezené, předem určené zdroje

Ne vše je ale projekt!

- není to činnost, která se děje bez jakéhokoli cíle a plánu
- ani činnost, u které není jasně definován začátek a konec - jak z pohledu času (kdy činnost skončí), tak z pohledu výstupu (čeho bude činností dosaženo)

Definice projektu dle České státní normy (ČSN) ISO 10006 – Směrnice jakosti v managementu projektu:

„Projekt je jedinečný proces, sestávající z řady koordinovaných a řízených činností s daty zahájení a ukončení, prováděný pro dosažení předem stanoveného cíle, který vyhovuje specifickým požadavkům, včetně omezení daných časem, náklady a zdroji.“

Projekt v obecném slova smyslu

Každý projekt je plánovaný, prováděný a řízený a sledujeme u něho následující skutečnosti:

1) cíl – jasně a dostatečně přesně definovaný

- máme mít představu o výsledku, kterého chceme dosáhnout (viz tzv. projektová dokumentace)
- cíl by měl být ukotven v místě a čase jako jedinečný (v jednom městě či čase by se neměly odehrávat dva podobné festivaly x ale děje se)

2) kvalita – jedinečnost, s jakou má být cíl/výsledek projektu realizován

- na začátku je potřeba nastavit minimální požadovanou kvalitu (včetně měřítek kvality)
- v průběhu je nezbytné ji kontrolovat

3) čas – projekt je časově ohraničen

- čas neurčuje jen trvání projektu, ale i termíny plánu projektu (nutné dodržovat)

4) náklady – projekt má definovaný jasný rozpočet

5) zdroje – projekt má jasně určené zdroje, díky nimž může být realizován

6) rizika a omezení – v rámci přípravy nutno definovat rizika a omezení